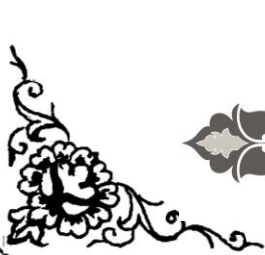

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نقش «مادر»

در تریتم دینی فرزندان

حجت الاسلام «سید مجتبیٰ حسینی نژاد»

سرشناسه	: حسینی نژاد، سیدمجتبی، ۱۳۵۹-
عنوان و نام پدیدآور	: نقش «مادر» در تربیت دینی فرزندان / سیدمجتبی حسینی نژاد.
مشخصات نشر	: قماثر قلم
مشخصات ظاهری	: ۱۵۸ص.
شابک	: ۲۵۰۰۰۰ریال-3-650992-622-978 :
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: نقش مادر در تربیت دینی فرزندان
موضوع	: تربیت خانوادگی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع	: والدین -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع	: تربیت اخلاقی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع	: مادران در قرآن
موضوع	: مادران و دختران -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
رده بندی کنگره	: ۴/۲۵۳BP
رده بندی دیویی	: ۶۴۴/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۳۹۱۱۴۸

نقش «مادر» در تربیت دینی فرزندان

مؤلف:	حجت الاسلام سیدمجتبی حسینی نژاد
ناشر:	اثر قلم
چاپ:	احسان
نوبت چاپ:	اول ۱۳۹۹
شمارگان:	۱۰۰۰ نسخه
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۶۵۰۹-۹۲-۳
قیمت:	۲۵۰۰۰ تومان
صفحه آرایبی:	حمیدرضا علیزاده

آدرس: قم، مجتمع ناشران، واحد ۲۳۷
شماره تماس: ۰۹۳۶۴۳۱۰۳۱۸ / ۰۲۵-۳۷۸۴۲۶۷۸

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۹
مقدمه.....	۱۳

فصل اول: «کلیات»

بیان مسأله.....	۱۹
اهمیت و ضرورت.....	۲۰
پیشینه.....	۲۰
مفهوم تربیت.....	۲۲

فصل دوم: «مادر در قرآن»

مادر در قرآن کریم.....	۲۵
الف) رشد کودک در آغوش مادر.....	۲۵
ب) مادران نمونه، در قرآن کریم.....	۲۹
۱. همسر عمران مادر مریم.....	۲۹
۲. مریم، مادر عیسی <small>علیه السلام</small>	۳۲
۳. مادر موسی <small>علیه السلام</small>	۳۶
مری‌گری، راز ستایش قرآن از مادران.....	۳۹

فصل سوم: «مادر در روایات»

- ۴۵..... مادر در روایات.....
۵۱..... حق مادر.....
۵۳..... مقام و منزلت مادر نزد پروردگار.....

فصل چهارم: «مادر در ادیان گذشته»

- ۵۹..... جایگاه مادر در ادیان گذشته.....

فصل پنجم: «مادر در اندیشه بزرگان دین»

- ۶۵..... اندیشه بزرگان دین.....
۶۵..... (۱) ملا محسن فیض کاشانی.....
۶۶..... (۲) ملا احمد نراقی.....
۶۷..... (۳) علامه سید محمدحسین طباطبایی.....
۶۹..... (۴) امام خمینی رحمه الله.....

فصل ششم: «نقش مادر در تربیت دینی فرزندان»

- گفتار اول: نقش مادر در تربیت دینی فرزندان در دوران بارداری (قبل از تولد).....
۷۳.....
۷۵..... الف) دعا برای طلب فرزند صالح.....
۷۶..... ب) بردن نام و یاد خدا.....

- ج) پرهیز از آمیزش در کنار بچه‌ها ۷۷
- د) تأثیر غذای مادر بر جنین ۷۹
- گفتار دوم: نقش مادر در تربیت دینی کودک (پس از تولد) ۸۴
- الف) ایجاد فضای معنوی ۸۵
- ب) انتخاب نام نیک ۸۶
- ج) کام برداشتن نوزاد ۸۸
- د) صدقه دادن برای فرزند ۸۹
- هـ) عقیقه برای فرزند ۹۱
- و) آداب شیر دادن ۹۴
- ۱) شیر دادن همراه با طهارت ۹۵
- ۲) شیر دادن همراه با نام خدا ۹۹
- ۳) آموزش ارزش‌های اخلاقی ۱۰۰
- ۴) پرورش عزت نفس ۱۰۲
- ۵) پرورش حس خودباوری در کودک ۱۰۵
- ۶) تکریم و احترام کودک ۱۰۷
- ۷) باورهای دینی ۱۰۹
- ۸) آموزش قرآن ۱۱۰
- ۹) آموزش احکام ۱۱۲
- ۱۰) آموزش آداب اسلامی ۱۱۴
- ۱۱) آموزش آداب غذا خوردن ۱۱۶
- ۱۲) آموزش اخلاق نیکو ۱۱۷
- ۱۳) آموزش آداب سلام کردن ۱۲۰

نقش رفتاری مادر در تربیت دینی کودک	۱۲۲
الف) عبادت‌های مادر	۱۲۲
ب) نمازهای اول وقت مادر	۱۲۵
ج) دعاها و مناجات‌های مادر	۱۲۸
د) همراه بردن کودک به مسجد	۱۲۸
هـ) گریه‌های مادر در مراسم عزاداری	۱۲۹
گفتار سوم: نقش مادر در تربیت دینی نوجوان	۱۳۰
۱. ضرورت استمرار نقش‌های گذشته	۱۳۱
۲. جداسازی بستر خواب فرزندان	۱۳۳
۳. کمک به دوست‌یابی	۱۳۵
۴. عمل به دستورهای دینی	۱۳۶
درست بودن دستورهای مادر	۱۳۷
۵. هماهنگ بودن دستورهای مادر با دیگر مربیان	۱۳۸
۶. قابل فهم بودن دستورهای مادر برای فرزند	۱۳۹
۷. هماهنگی گفتار و رفتار مادر	۱۴۰
۸. انعطاف مادر در تربیت دینی	۱۴۱
گفتار چهارم: نقش مادر در تربیت دینی جوان	۱۴۳
۱. حفظ پیوند عاطفی میان مادر و فرزند	۱۴۴
۲. مشورت با جوان	۱۴۵
۳. شناسایی همسر مناسب برای جوان	۱۴۷
۴. تقویت دین‌باوری جوان	۱۴۸
نتیجه‌گیری	۱۵۱

پیشگفتار

حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا وَحَمَلُهُ فِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ
أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً.^۱

مادرش او (فرزند) را با ناراحتی حمل می‌کند و با ناراحتی بر زمین می‌گذارد و دوران حمل و از شیر باز گرفتنش سی ماه است تا زمانی که به کمال و رشد برسد و به چهل سالگی برسد.

انسان، تنها موجودی است که می‌تواند آیینه جمال و جلال حق و تجلی گاه قدرت و خلاقیت او باشد. خدای تعالی، تمام نیروهای نباتی، حیوانی و انسانی را به او ارزانی داشته و استعدادهای بسیاری را به وی بخشیده است تا با اراده و اختیار خویش، راه تکامل و سعادت را پیماید. این همه بخشش و اکرام، برای رساندن انسان به هدفی والا (قرب الهی) است که باید برای تحقق آن بکوشد. حرکت انسان به سوی این هدف عالی کار ساده ای نیست؛ زیرا در نهادش، جاذبه‌ها، امیال و گرایش‌های گوناگونی وجود دارد که وی را از سیر معنوی بازمی‌دارد. این گرایش‌ها از نفس اماره سرچشمه می‌گیرد که

۱. سوره یوسف آیه ۵۳.

همواره به بدی امر می‌کند.

هدف از خلقت انسان، بسیار عالی و رسیدن به آن هدف، با مشکلات و موانع بسیاری همراه است. ازاین رو، تعلیم و تربیت از ضروری‌ترین مسائل انسانی است تا از این راه، زمینه رشد و تکامل همه جانبه انسان فراهم گردد. همه ادیان الهی و مکتب‌های مادی اهمیت این امر را تأیید کرده و تا آنجا که توانسته‌اند، بر اساس معیارهای ارزشی خود، برای کارآیی نظام تعلیم و تربیت کوشیده‌اند. آیین مقدس اسلام نیز به عنوان کامل‌ترین دین، بهترین دستورها و برنامه‌ها را برای تکامل جسمی و روحی انسان آورده و همواره کوشیده است تا بشر را به سعادت دنیا و آخرت رهنمون سازد. اگرچه آموزه‌های تربیتی و تعلیمی اسلام، درست و دقیق، تنظیم و تدوین نشده است، ولی با توجه به منابع غنی و متون اصیلی که در اسلام وجود دارد، می‌توان نظام تعلیم و تربیت اسلامی را به خوبی تعریف کرد و در قالبی نو به مردم عرضه داشت.

درباره تربیت فرزند و عوامل مؤثر در آن، راه کارهای مهمی در متون اسلامی آمده است که عمل به آنها در تربیت دینی و اخلاقی فرزندان نقش بسزایی دارد. در بسیاری از آیات و روایات و سیره امامان معصوم علیهم‌السلام، شیوه‌های تربیت عاطفی، دینی، اخلاقی و اجتماعی فرزند، به روشنی بیان و در هر مورد

راه کار مناسبی نیز ارائه شده است که توجه به آنها در چگونگی تربیت فرزند بسیار مفید است.

این نوشتار می‌کوشد با توجه به آیات و احادیث و سیره معصومان علیهم‌السلام، نقش مادر را در تربیت دینی فرزندان، بررسی و دیدگاه اسلام را در این زمینه تبیین کند. مادر، از دیدگاه اسلام، جایگاه بس والایی در خانواده و اجتماع دارد و نقش وی در تربیت دینی فرزند بسیار مهم و سرنوشت ساز است. از این رو، در این پژوهش پس از تبیین مفاهیم و مقدمات، نخست جایگاه مادر و سپس نقش وی در تربیت دینی فرزند در دوره های گوناگون (پیش از تولد و پس از تولد) بررسی می‌شود.

مقدمه

شکی نیست که مادر از هر جهت مقام ارجمند و والایی در همه ادیان داشته و دارد و همگان با دید احترام به او می‌نگرند و به عظمت و بزرگی از وی یاد می‌کنند. هر دین و آیینی که در طول تاریخ آمده به این مسئله توجه کرده و مردم را به خدمت به مادر فراخوانده است. همان گونه که دین نسبت به سایر پدیده های عالم اظهار نظر می‌کند، جهان را آن گونه که هست به ما می‌نمایاند و در امور ارزشی ارزش‌ها را معرفی و در مورد آن‌ها ارزش‌گذاری و داوری می‌نماید؛ درباره مادر و مقام و جایگاه او نیز ساکت نبوده، بلکه عنوان مادری را جایگاه بس والا و ارزشمند دانسته، مقام وی را گرامی می‌دارد.^۱

فرزند برای اولین بار و به طور مستقیم با مادر سروکار دارد تربیت کاری اندیشیده و مهلت دار است و با بی‌خبری و عدم آگاهی و آشنایی به مسایل و جریان‌های زمان نمی‌توان در آن زمینه گام برداشت. بنابراین مادران باید خود آگاه و جهت دار باشند، تا بتوانند نسل هدفدار پرورانند. خصیصه دیگر مادران داشتن ملکه عفت و تقواست، که در سایه آن از

هرگونه مفاسدی دور باشند.

آنها وظیفه دارند خداوند را به فرزندان خود بشناسانند و اهداف خلقت را بیان کنند و آن‌ها به مسیر الهی سوق دهند. و برای دست یافتن به این مهم و قرب الهی به استفاده از سفارشات بزرگان دین و متخصصان در این عرصه نیاز دارند. متأسفانه برخی مادران بدون اینکه توجهی به دستورات دینی و الهی داشته باشند یا از هر رهنمودی استفاده کنند فرزند خود را بزرگ می‌کنند. این گونه کودکان شاید از نظر جسمی رشد کنند اما از نظر روحی به کمال (آن کمالی که خداوند به آن اشاره دارد) نخواهند رسید و با مفاهیم دینی مأنوس خواهند بود.

بنابراین مادران ما باید خودشان در زمره بهترین مادران و در اصل بهترین بندگان خدا باشند و اگر رضایت خدا را می‌خواهند باید علاوه بر تلاش برای صالح شدن و تربیت صحیح فرزندشان برای تقوای خود نیز تلاش کنند. در واقع فرزند از راه اخلاق و رفتار و منش مادرش تربیت می‌شود نه از طریق گفتار او. در نتیجه کردار مادر باید درست و به جا باشد تا فرزندش تربیت صحیح داشته باشد.

در تربیت اجتماعی روش مادران از نظر الگو بودن بسیار مهم است به خصوص از آن بابت که بدانیم طبع کودک آماده

پرخاشگری و ستیزه جویی است و با دیدن آن در برابر والدین تجلی می‌کند نباید منتظر ماند که کودک کاملاً به سن رشد و تمییز برسد تا بتوان به او کار و وظیفه ای را ارجاع کرد به طور خلاصه هر مقدار آداب آموزی و آماده کردن طفل برای ورود به زندگی اجتماعی از سنین پایین تر آغاز گردد موفقیت مادران در امر تربیت و پذیرش بار تربیت برای طفل آسان خواهد بود.^۱

برای تقویت این مطلب مهم این است که چگونه مادران، سعادت را برای فرزندشان تعریف کنند و آنها را به سوی مسیری که به آنها آموخته شده و فطرت کودک نیز گواه بر حق بودن همین مسیر است سوق دهند.

اساس معنوی شدن انسان در این سن پی ریزی می‌شود، هر قدر که تماس های مذهبی کودک در این دوره زیادتیر و لذت بخش تر باشد کودک در ارتباطات اجتماعی، معنوی آینده موفق تر خواهد بود. در مقابل کودکانی که در این دوره از تمایلات معنوی محدود برخوردارند و وقت بیشتری را با اشیاء سپری می‌کنند، در آینده احتمالاً روابط اجتماعی، معنوی موفق نخواهند داشت.

۱. نقش مادران در تربیت دینی فرزندان، محمد احسانی، ص ۲۸.

فصل اول:

«کلیات»

بیان مساله

مهم ترین عامل تشکیل جامعه، خانواده است که در آن تمام نیازهای روحی و روانی و مادی افراد برآورده می‌شود. یکی از کارکرد های مهم خانواده تولید مثل است، که از نعمت های خداوند بر بندگان است و زن به مقتضای طبیعت خود دارای نقش مادری است. از آنجایی که فرزند بیشترین ساعات خود را به خصوص در دوران کودکی و نوجوانی در کنار مادر می‌گذرانند و به عنوان مهمترین عنصر در حفظ و تعالی جامعه می‌باشند، لذا نقش مادران در تربیت فرزندان بسیار مهم می‌باشد. مهمترین نوع تربیت، تربیت دینی است که از دشوارترین و حساس ترین انواع تربیت است و اندک اشتباه در این باره ممکن است فرزندان را به وادی فساد و تباه بکشاند. منظور از تربیت دینی، پرورش و رشد فرزندان و ارائه ی الگوی اخلاقی و رفتاری به آنان، از منبع علم لایزال الهی که برگرفته از کتاب خدا و سنت پیامبر و ائمه معصومین می‌باشد که تحقیق حاضر وظیفه‌ی مادر را در ارائه ی تربیت دینی بیان می‌نماید.

اهمیت و ضرورت

از آنجایی که تمامی جوامع بشری نیازمند افرادی هستند که به وسیله ی آنان بتوانند خود را رشد دهند و جامعه را دگرگون و بازسازی کنند؛ کسانی می‌توانند جامعه را رشد دهند که از تربیت دینی برخوردار باشند که از جمله مهمترین این گروه جوانان می‌باشند و از آنجایی که جوانان آینده سازان مملکت هستند و سعادت و شقاوت جامعه به دست اینان است، لذا نیاز به تربیت صحیحی دارند که از منبع علم لایزال الهی فراهم آمده باشند و کسی که بیشترین نقش را در این زمینه می‌تواند داشته باشد، مادران می‌باشند و تمام رفتارهای مادران را الگوی خود قرار می‌دهند.

پیشینه

از آنجایی که انسان موجودی دو بعدی است و هنگام تولد بعد مجردش همچون لوحی سفید می‌باشد و به واسطه ی تربیت پدر و مادر وجود مجردش شکل می‌گیرد. لذا لازم است والدین کودک اصول تربیتی لازم برای پرورش یک انسان را بدانند و اعمال کنند. بنابراین تربیت به صورت عمومی و تربیت به صورت خاص از جمله مباحث مهمی است که باید بیش از پیش به آن پرداخته شود در این راستا تحقیقات و پژوهش های